

Posudek magisterské diplomové práce

Šárka Hellerová:

Břidlicový plyn a střety (veřejných) zájmů (na příkladu lokalit Trutnovska a Berounska)

Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze

katedra sociální a kulturní ekologie, 2014

Úvod

Břidlicový plyn a jeho těžba je vysoce aktuálním tématem sám o sobě, nejnověji v kontextu politických událostí a energetické soběstačnosti. Současně je však jednou z typických nejednoduchých kauz, v nichž se střetává několik legitimních společenských i soukromých zájmů. Téma tedy bytostně náleží oboru sociální a kulturní ekologie, klade však velké nároky na erudici zpracovatelky Šárky Hellerové, jež musí zvládat přírodovědně-technická data, socio-ekonomické aspekty a limity ochrany životního prostředí a přírody a krajiny. Z těchto hledisek je nutné volbu pochválit a podle zvládnutí těchto dílčích i celkového úkolu také hodnotit výsledek.

1. Obsahová stránka

Práce má logické, podrobné a přesné členění. Již v abstraktu dostává čtenář nejstručnější ucelenou informaci o záměru a řešení práce. Úvod jej seznamuje s českým kontextem a s motivací autorky, hned na počátku teoretické části se prostřednictvím několika vtipných citací dovídáme o obecnějším záměru, jímž je ve druhém plánu za břidlicovým plynem analýza pojmu „veřejný zájem“ prostřednictvím konkrétní kauzy.

Další klíčové pojmy jsou postupně jasně a přehledně probírány v následujících kapitolkách. Autorka nemá ambici analyzovat do podrobností každý z nich (což by vydalo na několik rešeršních prací), ale představuje jasnou, promyšlenou a konzistentní badatelskou pozici, podloženou dobře vybranou literaturou, z níž hodlá pojem veřejného zájmu empiricky zkoumat. Veřejný zájem je zde představen v ohnisku několika dílčích oborových pohledů, jež v dalším výkladu korespondují se strategií udržitelného rozvoje. Ta je představena obecně i v českém prostředí bez zbytečných, v diplomových pracích již mnohokrát opakovaných citačních a interpretačních rituálů, ale s plným porozuměním. Šárka přitom dokáže obhájit adverbium „trvale“ a čtvrtý pilíř strategie stejně jako vysvětlit správný výklad pojmu „rozvoj“. Opět správně uchopené pojmy globalizace, rizika a hlavně globálního problému „společenskovední“ kapitolu uzavírají.

Autorka dokázala svou schopnost nastudovat novou tematiku v technologicko-přírodovědném výkladu břidlicového plynu, jeho těžby a používání od realizace hlavně v USA po plány v České republice. I tyto pasáže mají slušnou informační hodnotu a ač nemohou být vzhledem k autorčině vzdělání a rozsahu textu detailní (a nejsou také zcela validně zdrojované), pro účely práce naprosto postačí a (pravděpodobně) neobsahují žádnou podstatnou chybu.

Empirická část je navržena jako otevřený výzkum s použitím metod zakotvené teorie, výběr respondentů je selektivní (odbornost, angažmá v kauze, sociální stratifikace; metoda sněhové koule; není zcela jasné, zda byl poněkud nevyvážený výběr respondentů zaviněn neochotou „těžařů“. Autorka sama své stanovisko netají, ale nedá se říci, že by odpůrcům těžby ve svých interpretacích stranila). Organizace dat a jejich interpretace je provedena otevřeným

kódováním s pomocí programu Atlas.ti a reorganizací do tématických rodin. Autorka svůj postup srozumitelně vysvětluje a pro ještě větší přehlednost dokládá tabulkami.

Místy „reportážní“ názvy kapitol empirické části dobře vystihují charakter empirického výzkumu i podstatu věcnou. Problém jako celek je přehledně tématicky strukturován a logicky dochází k odpovědi na položené výzkumné otázky a k závěrečnému zobecnění. Ještě před ním však autorka náležitě zpětně diskutuje a ověřuje svůj postup a zjištění.

2. Práce s literaturou

Hellerová pracuje s literaturou kvalifikovaně, cituje, interpretuje i odkazuje hojně, přesně a správně. Za pozornost stojí účelné vytěžení méně obvyklých zdrojů, jako jsou přednášky a ústní konzultace, které také pečlivě náležitě zdrojuje a cituje. Snad jen množství cizojazyčných zdrojů není příliš velké (jistě by stálo za to opřít popis technologií a přírodních limitů těžby o odborné publikace) a práce Pavly Kočíkové o Evropské unii byla ve své době takřka průkopnická, avšak dnes je skutečně zastaralá (z mnoha jiných se nabízí např. text Evy Kružkové).

3. Formální stránka

Práce má pro diplomovou práci takřka optimální rozsah 101 strany vlastního textu, český i anglický abstrakt a klíčová slova, nechybí ani seznam tabulek a vyobrazení, účelně umístěný za obsah, což spolu s umístěním přímo do textu usnadňuje čtenáři orientaci v textu a práci s ním. V přílohách je zařazen projekt práce, který svědčí o promyšlené přípravě a v němž je zároveň možné ověřit, zda práce naplnila stanovené zadání, dále osnova výzkumných rozhovorů, text petice a vyjádření expertů k zamýšlenému průzkumu těžby. Všechny materiály jsou funkční a dobře ilustrují jednotlivé přírodovědné a/nebo technické aspekty problému nebo častěji jeho společenskovední souvislosti.

„Reportážní“ názvy kapitol empirické části dobře vystihují charakter empirického výzkumu i podstatu věcnou. Oproti současnému jazykovému úpadku je osvěžením zdánlivě jednoduchý, ale velmi kultivovaný a účelný lineární styl: autorka např. důsledně používá jednoduché uvozovky pro (častá) metaforická vyjádření, zatímco obvyklé „dvojitě“ uvozovky pro citace a přímou řeč. Autorka přes jasnost vlastního názoru neztrácí badatelský odstup a referuje o výsledcích svého bádání objektivně. Citace z rozhovorů dobře dokumentují, co chce autorka v zobecnělé rovině dokázat, a jsou pro přehlednost a přesnost náležitě psány kurzívou.

Pokud se někde objeví mluvnická chyba nebo překlep, jde spíše o výjimky potvrzující pravidlo velmi dobré jazykové úrovně a nestojí za to je v posudku citovat.

4. Celkové hodnocení

Práce je především pečlivě promyšlena a konzultována a založena na jasně vyloženém metodickém konceptu. Zvláštní ocenění zaslouží (vedle zmínek v předchozím výkladu) čtyři skutečnosti:

1. celostní pojetí práce, kde autorka prokázala koncepční myšlení a výborné srozumění se strategií trvale udržitelného rozvoje (což je samozřejmě zásluha dobře navrženého oboru a systematického studia);
2. dobrá volba a použití metody, kde je ještě větší podíl a vklad autorky, protože při pouze dvouleté délce studia a šíři použitelných metod si diplomantka musela ověřit, „osahat“ metodu částečně „za pochodu“;
3. výborná interpretace výsledků empirického výzkumu, které jsou čtivě a přesvědčivě dokladovány „kotvami“ citací;

4. velmi dobře formulovaný výtěžek v „Diskusi“ i v Závěru, kde Šárka Hellerová na základě empirie konkrétní kauzy vlastně výstižně charakterizuje některé obecné rysy současné české společnosti. Potvrzuje se hypotéza o dynamické a procesuální podobě veřejného zájmu stejně jako liberální přístup aktérů k jeho formulování. Současně však vyvstávají dva rysy české společnosti, pro současnost zcela příznačné. První je nereflektovaná vnitřní nejednota postojů: veřejný zájem má být jako každý jiný v otázce břidlicových plynů zjištěn procedurálně, resp. procesuálně; na druhé straně by výzkum břidlicových plynů a jejich těžba měl být zákonem zakázán. Druhým rysem je hluboká nedůvěra české společnosti v korektnost a spravedlnost institucí a procesů. O situaci i o přístupu autorky ostatně výmluvně vypovídá závěrečná věta diplomové práce.

Vzhledem k nesporným kladům, empirické průkaznosti textu a k dosaženým výsledkům v Závěru práce **doporučuji diplomovou práci k obhajobě** a navrhuji **hodnocení „výborně“**, v přesnějším vyjádření **16 až 17 bodů**.

Praha 16. června 2014

PhDr. Ivan Rynda